

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ЯК СКЛАДОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КРИЗИ

У статті досліджено та проаналізовано процес формування екологічної культури у науковій спадщині видатних вчених минулого і сучасності. Здійснено теоретичне дослідження та аналіз понять "формування", "культура", "екологічна культура". Визначено, що необхідною складовою формування екологічної культури є оволодіння екологічною етикою, об'єктом дослідження якої є екологічна мораль як форма суспільної свідомості. Зазначено, що особливої уваги заслуговують освіта й виховання, які становлять блок гуманітарного забезпечення переходу до суспільства сталого розвитку шляхом формування нової філософії життя та нової екологічної моделі поведінки, психологічної настанови на сприйняття екологічного світогляду та цінностей суспільства як особистісних. Однак варто підкреслити, що визначальним напрямом створення не лише необхідних, а й достатніх умов для реалізації стратегії сталого розвитку є визначення людиною умов свого цивілізаційного існування. Лише висока культура особистості в її екологічному розумінні уможливить збереження рівноваги в суспільстві й суспільства у природі.

Ключові слова: екологічна культура, культура, екологічна криза, формування.

Екологічно орієнтований світогляд сучасної особистості потребує переосмисленого ставлення як до природи взагалі, так і до себе самої. Перспективною в цьому аспекті є орієнтація на принцип коеволуції природи і людини. Це не означає відмову від прямого і навіть агресивного впливу на довкілля. М. Моїсєєв вважає, що основою покращення сучасної екологічної ситуації має бути регульована коеволуція [4]. Щодо практичного застосування напрацювань філософії екології, то деякими вченими виокремлюються проблеми не лише етичного, а й політико-філософського спрямування. Необхідність практичної орієнтованості філософії екології підкреслюється в сучасних дослідженнях. Так, шляхами виходу з екологічної кризи вважаються цілеспрямовані зміни соціально-економічних і політичних вимірів людського буття.

Дослідження з питань екології останнім часом набувають нової значущості як в Україні так і за кордоном. Праці А. Авер'янова, Е. Агаркової, Н. Андрєєвої, Н. Бірюкової, Г. Глухової, О. Рогової, Г. Суворової, Л. Фенчака і інш. присвячені різним аспектам екологічної проблеми та формуванню екологічної культури. Основні підходи до формування екологічної культури особистості окреслені в наукових доробках Н. Матвєєвої, В. Міркіна, В. Сластеніна, І. Суравегіної, Л. Фенчак, А. Хуторського.

Метою статті є формування екологічної культури у майбутніх спеціалістів як складової стратегії подолання екологічної кризи. Отже, конструктивне вирішення проблеми ліквідації глобальної екологічної кризи неможливе поза рамками екологічної культури, яка виступає необхідною передумовою оптимізації взаємовідносин суспільства та природи. Від рівня екологічної культури людства, залежить вирішення проблеми глобальної екологічної кризи, збереження природних умов існування цивілізації.

Екологічна криза активізувала увагу багатьох сучасних вчених до проблем залежності існування природи від соціокультурної практики, від розвитку науки та техніки. Ці питання обговорюються вченими різних напрямів науки: біологами, фізиками, представниками природоохоронних наукових установ, філософами, політиками і навіть психологами та соціологами. Всі намагаються проаналізувати причини екологічної кризи, надати поради щодо збереження природи та оптимізації народногосподарської діяльності. Потрібно відзначити, що в цьому науковому багатоголоссі нарешті почали пробиватися голоси сучасної культурологічної науки. Не применшуючи гостроту екологічних питань, культурологи перенесли свою увагу з еколого-технологічних проблем на духовні та морально-етичні проблеми відношення людського суспільства до природи. В їх роздумах дещо змінюється традиційна функція культури по відношенню до природи. Якщо раніше головне призначення культури вбачали в створенні матеріальних і духовних цінностей заради виживання людини та полегшення її життя серед природи, то сучасна культурологія значно підвищує статус культури як по відношенню до людини, так і по відношенню до природи.

Варто зазначити, будь-які проекти не можуть бути реалізованими, якщо в суспільстві не формується соціальний рух, існування якого залежить від збігу особистого і колективного аксіологічного простору. Але, навіть якщо такий рух і виникає, він повинен мати перспективу свого розвитку. Саме тому ефективність подолання екологічних криз як локального так і глобального характеру залежить саме від молоді, яка повинна бути не тільки професійно, технічно, але й екологічно освіченою. А це, як правило, молоді спеціалісти, де їх особиста професійна зацікавленість поєднується з екологічною необхідністю суспільного виживання.

Метою дослідження є аналіз ролі і місця молодих спеціалістів в подоланні екологічних негативних явищ. Зазначимо, молодь – соціально-демографічна група, виокремлена на основі сукупності вікових характеристик і особливостей соціального стану. Наведене визначення дозволяє стверджувати, що основною характеристикою молоді є вікова ознака. Звісно, коло основних проблем молоді традиційно пов'язане з її специфікою як особливою соціально-демографічною групою.

Варто зазначити, останні десятиліття через загальний кризовий соціально-економічний стан українського суспільства, усі традиційні молодіжні проблеми значно погіршилися і загострилися. Вищезазначене дає підстави стверджувати, що серед завдань молодіжної політики – пріоритетним є

створення соціально-економічних умов реалізації молоддю своїх можливостей в динамічному суспільстві, що, без сумніву, повинно допомогти формуванню активної громадської позиції молодих фахівців у різних галузях народного господарства.

Зазначимо, серед пріоритетів успішної професійної самореалізації сучасного молодого фахівця суттєве місце займає екологічна самосвідомість, яка складається з макро- та мікрорівня. Макрорівень дає можливість аналізувати загальну картину екологічної проблематики. Сюди входить перш за все світоглядна складова, що будується на екологічному імперативі. Мається на увазі, що людство має бути готовим перейти у своїх взаємовідносинах з природою на етичні засади.

Практичну значущість мають міжнародні громадські наукові організації, які визначають основні принципи екологічно стійкого розвитку суспільства, ними є: забезпечення психічного розвитку та збереження здоров'я людини; розумної і достатньої межі задоволення особистісних потреб людини.

Пріоритетними завданнями кожного суспільства є: опанування знаннями про управління природними ресурсами; прийняття концепції збалансованого екологічного розвитку; прийняття ідеї відкритої економічної системи, яка функціонує на засадах стійкого екологічно безпечного розвитку; прийняття засади справедливої торгівлі; здійснення оподаткування економічно розвинутих країн на користь тих, що розвиваються; узгодження національної стратегії програми з політикою стійкого розвитку; сприяння розвитку прав і активності громадян; формування міжнародних екологічних структур; прагнення охороняти основні екосистеми Землі (країни, місцевості, регіону тощо); прийняття засади про середню сім'ю, яка має дві дитини. Ці принципи не є догмою, вони складають основу для дискусій і формування феномену навколо якого може будуватися екологічна культура людства.

Зуважимо, особливість України полягає в тому, що попри благодатних кліматичних умов, де практично відсутні надзвичайні екстремальні природні катаклізми (тайфуни, цунамі, землетруси, виверження вулканів, перепад температури тощо), українське суспільство не може похвалитися позитивною екологічною ситуацією.

Основне завдання екологічної освіти – озброїти студентів знаннями в області природничих, технічних та суспільних наук стосовно особливостей взаємодії суспільства та природи, розвинути в них здатність розуміти і оцінювати конкретні дії та ситуації. Специфіка екологічної освіти полягає в тому, що вона має базуватися на принципі "випереджаючого відображення".

Таким чином, для сучасного українського соціуму пріоритетними і надзвичайно важливими є питання формування екологічної культури фахівців практично у всіх галузях народного господарства. Без сумніву своєчасною і актуальною є розв'язання проблеми необхідно зазначити, що формування екологічної культури фахівців у галузі автотранспорту.

Використані джерела

1. Dobson, Andrew. Green Political Thought. Fourth Edition / by Andrew Dobson. 4th ed. Great Britain: Routledge, 2007. – P. 38.
2. Shorter Oxford English Dictionary. Volume 1. Published in the United States by Oxford University Press Inc., New York, 2002. – P. 575.
3. Viara Gurova. Ecological Education in Everyday Life: ALPHA 2000 / Edited by Jean-Paul Hautecoeur. Published by University of Toronto Press and by the UNESCO institute for Education in collaboration with the Canadian Commission for UNESCO. 2002. P. 99.
4. Асафова Е.В. Разработка модели системы воспитания в высшем учебном заведении (на опыте Казанского государственного университета). Воспитание и диагностика развития экологической культуры студентов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.ksu.ru/persons/19310.ru.html> (04.02.2006).
5. Астафьева Л.С. Формирование экологической культуры студентов технических колледжей / Л.С. Астафьева. Дис. . канд. пед. наук. – М. : РГБ, 2003. – 174 с.

Islam A.

FEATURES OF FORMING OF ECOLOGICAL CULTURE FOR FUTURE SPECIALISTS AS COMPONENT STRATEGY OF OVERCOMING OF ECOLOGICAL CRISIS

In the article investigational and the process of forming of ecological culture is analysed in the scientific inheritance of prominent scientists of the past and contemporaneity. It is carried out theoretical research and analysis of concepts "forming", "culture", "ecological culture". Certainly, that the necessary constituent of forming of ecological culture is a capture ecological ethics, the object of research of that is an ecological moral as form of public consciousness. It is marked that the special attention is deserved by education and educations, that present the block of the humanitarian providing of transition to society of steady development by forming of new philosophy of life and new ecological model of behavior, psychological discipling on perception of ecological world view and values of society as personality. However it costs to underline that qualificatory direction of creation of not only necessary but also sufficient terms for realization of strategy of steady development is determination of terms of the civilization existence a man. Only the high culture of personality in her ecological understanding will do possible keeping balance and society in society in the wild.

Key words: ecological culture, culture, environmental crisis, formation.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2015